

**Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Nemzetközi és Politikatudományi Intézet
Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport
Pázmány East Asia Club, Hungary (PEACH)**

PEACH MŰHELYTANULMÁNYOK 1.

Klemensits Péter

***Miért nincs NATO Ázsiában?
Elméletek egy kelet-ázsiai kollektív védelmi szervezet
hiányáról***

**Budapest
2014**

ABSTRACT**Why isn't there a 'NATO' in Asia?****Theories on the lack of a collective defence organization in East Asia**

The paper tries to answer the question: why has the United States not organized a collective multilateral security alliance in East and Southeast Asia during the Cold War? Experts of international relations produced numerous contradictory views over the years, guided by the fundamental doctrines of the individual schools of thoughts, but consensus could not be reached on this subject. The author gives a brief survey of these theories, so as to explain the absence of 'the Asian NATO' in the past. Besides, he weighs the possibilities of establishing a similar type of organization relying upon the actual concepts, which, according to his conclusion, is highly improbable.

ÖSSZEFOGLALÓ**Miért nincs NATO Ázsiában?****Elméletek egy kelet-ázsiai kollektív védelmi szervezet hiányáról**

A tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy Kelet- és Délkelet-Ázsiában a hidegháború alatt miért nem jött létre egy, a NATO-hoz hasonló multilaterális kollektív védelmi szövetség az Egyesült Államok vezetésével. A nemzetközi kapcsolatok szakértői – az egyes elméleti iskolák alaptéziseihez igazodva – számos eltérő véleménnyel álltak elő az évek során, ezért konszenzus nem alakulhatott ki a témában. A szerző rövid áttekintést nyújt mindazon elméletekről, amelyek magyarázattal szolgálhatnak „az ázsiai NATO” hiányára a múltban, valamint, az aktuális nézetek alapján, értékeli egy hasonló szervezet alapításának jelenlegi esélyeit, amelyet egyáltalán nem tart valószínűnek.

KLEMENSITS PÉTER

MIÉRT NINCSEN NATO ÁZSIÁBAN? ELMÉLETEK EGY KELET-ÁZSIAI KOLLEKTÍVVÉDELMI SZERVEZET HIÁNYÁRÓL

BEVEZETÉS

A nemzetközi kapcsolatok elméletével foglalkozó szakemberek az évek során igyekeztek választ találni arra a kérdésre, hogy a hidegháború alatt az Egyesült Államok vezetésével Kelet- és Délkelet-Ázsiában miért nem jött létre a NATO-hoz hasonló életképes, multilaterális kollektív biztonsági intézmény. A tudósok azonban az egyes elméleti iskolák (liberális, realista, konstruktivista stb.) alaptanításait követve merőben ellentétes nézeteket fogalmaztak meg a témában, csupán az utóbbi időben figyelhető meg a több elméleti forrásból táplálkozó alternatív magyarázatok megjelenése, melyek hozzájárulhatnak a probléma objektív, átfogó értelmezéséhez.

1954 szeptemberében az Egyesült Államok létrehozta a SEATO-t (Délkelet-ázsiai Szerződés Szervezete), amely azonban nem tekinthető valódi multilaterális kollektívvédelmi szövetségnek, a szervezet „kudarca” pedig egyúttal a térség kollektív védelmének megvalósítását célzó erőfeszítések végét is jelentette.¹ Az alábbiakban röviden ismertetésre kerülnek mindazon elméletek, amelyek magyarázattal szolgálhatnak az „ázsiai NATO” hiányára, a múltban és a jelenben egyaránt.

A LIBERÁLIS ÉS A REALISTA MEGKÖZELÍTÉS

Már a liberalizmus képviselői is feltették a kérdést, hogy ha a NATO oly sikeres volt Európában a második világháborút követően, akkor az USA a Távols-Keleten miért nem hozott létre hasonló szervezetet?² A liberálisok elméleteikben ezt a hiányt az Európát és

¹ A manilai szerződéshez az USA mellett Nagy-Britannia, Franciaország, Ausztrália, Új-Zéland, Thaiföld, a Fülöp-szigetek valamint Pakisztán csatlakozott. A szervezet, mint igazi regionális védelmi szövetség nem érte el célját, de mint ideiglenes intézmény teljesítette az amerikai kormányzat elvárásait. Részletesebben lásd: KLEMENSITS 2014: 59–64.

² KOHNO 2001: 7.

Ázsiát érintő eltérő fenyegetésekkel igyekeztek magyarázni, melyeknek hatására az amerikai politikai és katonai vezetés Délkelet-Ázsiát Európánál kevésbé fontosnak tekintette, vagyis a régióban a lehetséges kommunista lázadások mellett a Szovjetunió elleni háborúval kevésbé számolt. Ezen megfontolásokból kiindulva tehát szerintük az eltérő körülmények eltérő intézményi válaszokat tettek szükségessé.³ Azon túlmenően, hogy a meglévő más intézményi keretek relatív eredményességét bizonygatták, megfelelő válaszokkal napjaink neoliberális kutatói sem szolgáltak.

A realizmus hívei ezzel szemben számos elmélettel álltak elő. George Modelski szerint az USA ázsiai szövetségeseivel szembeni túlzott erőfölénye nem tette vonzóvá számára a multilaterális keretek követését, és a NATO-val szemben – ahol a kötelezettségek megosztása megvalósult – a SEATO esetében erről szó sem lehetett az ázsiai országok gyengesége okán.⁴ Az elmélet azonban figyelmen kívül hagyja, hogy a világháború végén az USA erőfölénye Nyugat-Európával szemben is fennállt, ráadásul, ha csupán a materiális tényezőkre építünk, Japán, Dél-Korea és Taiwan csatlakozását miért nem szorgalmazta az amerikai adminisztráció, kiegyensúlyozandó az erőviszonyokat?

Donald Crone szintén az Egyesült Államok Délkelet-Ázsiával szembeni erőfölényében – amelyet extrém hegemoniának nevez – látja a multilateralizmus kudarcát, hiszen véleménye szerint egy kollektív biztonsági intézményben az ázsiai országok védelmi hozzájárulásával aligha lehetett számolni, emellett a washingtoni döntéshozók Európa megerősödését csak idő kérdésének tartották, miközben Ázsiában a volt gyarmatok hasonló fejlődését elképzelhetetlennek vélték. Crone szerint abilaterális kapcsolatok építése sokkal jobban szolgálta az USA biztonságpolitikai érdekeit Ázsiában, mint a szükségtelen kockázatokkal járó multilaterális intézmények, ráadásul maguk a délkelet-ázsiai államok is elutasították az utóbbi kezdeményezést, és aszuperhatalommal való kétoldalú kapcsolatot favorizálták.⁵ A szerző az Amerika és Ázsiaközötti kulturális szakadéokra is felhívja a figyelmet, amely szintén szerepet játszott az USA döntéseiben, ugyanakkor ennek részleteit nem fejti ki, meghagyja ezt a konstruktivizmus képviselőinek.

Paul Bracken szerint Ázsiában a vasfüggöny és a közvetlen szovjet katonai

³ HEMMER – KATZENSTEIN 2002: 584.

⁴ MODELSKI 1962: 38–39.

⁵ CRONE 1993: 503–507.

fenyegetés hiánya az európaiaktól eltérő fenyegetést jelentett, amely ennek megfelelő választ követelt.⁶ Kelet-Ázsiában a kommunista felforgató tevékenység képezte a legfőbb kihívást, a kollektív védelmet szükségeltető egyetlen általános veszélyforrás viszont hiányzott, hiszen ezen országok egy része Kínát, míg mások a Szovjetuniót tekintették főellenségnek, de egymással szemben is bizalmatlanok voltak. Az önkényuralomtól a demokráciáig terjedő államberendezkedések pedig szintén nem a multilateralizmusnak kedveztek, ahogy arra Aaron Friedberg rámutatott, persze az intraregionális kereskedelem alacsony volumene sem az integráció felé hatott.⁷ Az USA számára az erős szövetségesek hiánya feleslegessé tette a kollektív védelem megvalósítását, Japán csatlakozásáról pedig az ázsiai országok ellenállása miatt kellett lemondania.⁸

A KONSTRUKTIVISTÁK ÁLLÁSPONTJA

John Ruggie szerint az USA nem képviselte a multilateralizmust Ázsiában, mivel erre az adott viszonyok között nem volt lehetősége, ehelyett a bilaterális kapcsolatok építése mellett kötelezte el magát.⁹ Ruggie azonban, Crone-hoz hasonlóan, Amerika és szövetségeseinek bilaterálisra való törekvését túlértékeli, és figyelmen kívül hagyja az amerikai kormányzat második világháborút követő számos olyan kezdeményezését, mint pl. Franklin D. Roosevelt elnök elképzelt csendes-óceáni védelmi rendszerét, vagy atovábbiakban John Foster Dulles külügyminiszter csendes-óceáni paktumra és egy kibővített SEATO-ra vonatkozó javaslatait.

Egyes elméletek szerint az USA nem akarta korlátozni mozgásterét Ázsiában azáltal, hogy multilaterális szövetségre lép gyenge szövetségeseivel.¹⁰ Ennek azonban ellentmond, hogy Washington erőfölénye Európában sokkal kisebb volt, ezért a NATO-ban kevésbé érvényesíthette hegemóniáját, míg egy ázsiai kollektív védelmi szövetség megléte esetén sem valószínű, hogy jelentősen akadályozta volna egy ilyen intézmény.

Más vélemények a távol-keleti országok megosztottságát hangsúlyozzák, és az

⁶ BRACKEN 1999: 26.

⁷ MASWOOD 1998: 57, FRIEDBERG 1993: 15–16.

⁸ KRISTOF 1998: 43.

⁹ RUGGIE 1997: 105.

¹⁰ WEBER 1992: 652.

egymással szembeni vitáikat helyezik előtérbe, ezzel bizonyítva, hogy egy amerikai vezetésű kollektív biztonsági szervezet keretében ezek az államok nem léphettek szövetségre egymással.¹¹ India és Pakisztán konfliktusától eltekintve viszont az USA szövetségesei között korántsem feszült akkora ellentét, amely gátat szabhatott volna védelmi együttműködésüknek. Ha voltak is nézeteltérések, a hegemon hatalomnak elvileg képesnek kellett lennie csatlósai „kordában tartására”, főleg az USA-ra jellemző erőfölény birtokában.¹²

A konstruktivizmus képviselői közül Christopher Hemmer és Peter J. Katzenstein gondolatai külön figyelmet érdemelnek. Fenti szerzők elutasítják a realisták egyoldalú erőközpontú szemléletét, a neoliberálisok eltérő fenyegetettségre vonatkozó nézeteivel egyetemben, de egyes konstruktivisták identitásra épülő nézeteivel sem értenek egyet, helyette középutas megoldásként a különféle elméletek ötvözését részesítik előnyben. A multilaterális kapcsolatok kiépülése, véleményük szerint, a közös érdekek mellett egyfajta kollektív identitást is feltételez, ami azonban az USA és ázsiai szövetségesei között nem létezett a hidegháború alatt. Az amerikai döntéshozók úgy tekintettek a régióra, mint amely számos „idegen, alacsonyabb rendű szereplőt” foglal magába, akik nem ruházhatóak fel azzal a megnövekedett nemzetközi befolyással, amelyet egy multilaterális intézmény kínálna a számukra. Európában a közös faj, vallás, a demokratikus értékrend lehetőséget adott az észak-atlanti közösség jegyében a multilateralizmusra, ezzel szemben Ázsiában a vallás és a demokrácia kevésbé képezhette az összetartozás alapját, a faji elkülönülés pedig egyértelmű akadályt jelentett. A szerzők konklúziója szerint: „Az Ázsiával való azonosulás gyengesége és az a hit, hogy az ázsiai országok egy eltérő, alacsonyabb rendű politikai közösséghez tartoznak, vezette az USA-t a bilateralizmus preferálására Ázsiában.”¹³ A korábbi elméletek többségéhez hasonlóan azonban az utóbbi gondolatmenet is az Egyesült Államok szemszögéből vizsgálja a kollektív védelem hiányát, miközben kevés figyelmet fordít az ázsiaiak saját identitására és a régióban zajló integrációs törekvésekre.¹⁴

Alternatív magyarázatában erre hívja fel a figyelmet Amitav Acharya, aki elsősorban a Délkelet-Ázsiában meghonosodott, nemzetközi kapcsolatokat szabályozó

¹¹ WILSON 1970: 269.

¹² ACHARYA 2005: 4–6.

¹³ HEMMER – KATZENSTEIN 2002: 575–588, 598.

¹⁴ Az ázsiai regionalizmus irodalma többnyire figyelmen kívül hagyja a helyi, nemzeti, regionális politikai kontextust és ezek elméleti hátterét. ACHARYA 2005: 6–7.

normákban látja a kollektív védelem kudarcát, mivel ezek döntő hatással voltak a térség regionális kapcsolatainak fejlődésére. Mindezen normák (az államok szuverenitása, be nem avatkozás elve) szembekerültek a kollektív védelemre való törekvéssel, amelyet a nagyhatalmak folytatódó dominanciájával és a térség ügyeibe való beavatkozással azonosítottak. Az amerikai kormányzat és szövetségesei – kulturális vagy stratégiai okokból kifolyólag – eredendően nem ellenezték a multilaterális intézményeket, de más ázsiai országok részéről olyan kemény ellenállással találkoztak, hogy egy életképes szervezet létrehozása lehetetlenné vált. A második világháborút követően a függetlenségüket frissen megszerzett államok és nacionalista vezetőik számára a kolonializmus visszatérése reális veszélyforrásnak tűnt, ezért külkapcsolataikban a nagyhatalmaktól való függés felszámolására törekedtek. Jawaharlal Nehru indiai miniszterelnök, akinek a gondolatai döntően befolyásolták az ázsiai regionalizmust, mindvégig elutasította a regionális biztonsági rendszereket, mert azokat az erőpolitika folytatásának látta, és főleg, mivel szerinte az ilyen paktumok állandó lehetőséget teremtenek a nagyhatalmak számára a régió politikájának befolyásolására, amely végső soron újfent függésbe vonná az érintett országokat. Nehru nézeteit mások is osztották, ahogy azt a világháborút követő afro-ázsiai konferenciák is bizonyítják. Az el nem kötelezettek mozgalmának Nehru szerint legfőbb célja volt „minimalizálni, ha nem teljes mértékben kizárni a nagyhatalmak politikai és katonai intervencióját regionális ügyekben.”¹⁵

Ennek következtében Délkelet-Ázsiában kialakult a kollektív védelem elutasításának normája, amely az 1955-ös bandungi konferencián is középpontba került, és jelentős hatást gyakorolt a regionális integráció fejlődésére a Bandung utáni időszakban.¹⁶ A szerző álláspontja szerint ez a norma nagymértékben járult hozzá a SEATO életképtelenségéhez is. Acharya elutasítja azt a realista felfogást, amely az Egyesült Államok nem kellő elkötelezettségében keresi a kudarc okát, de a laza szervezeti kereteket és az Európától eltérő fenyegetést sem tartja megfelelő indoknak. Az amerikaiak „lagymatag” hozzáállásával szemben inkább a térség országainak a SEATO-ban való alulreprezentáltságával hozza összefüggésbe a választ, hiszen Délkelet-

¹⁵ ACHARYA 2005: 18.

¹⁶ Bandungban 1955 áprilisában 29 afrikai és ázsiai ország vett részt a tanácskozáson. A bandungi határozat a SEATO támogatóinak nyomására megengedte a kollektív védelem intézményét, de ha az nagyhatalmi érdekeket szolgál, akkor a távolmaradásra biztatta a konferencia résztvevőit.

Ázsiából csupán Thaiföld és a Fülöp-szigetek csatlakozott a szervezethez. Azonban ezek az országok is, amint a regionális integrációt tekintve kedvezőbb intézményi kereteket találtak (ASEAN), rögtön elhagyták a szervezetet.¹⁷ A kollektív védelemmel szembeni fenntartások miatt az USA és Nagy-Britannia által megkívánt bővítésre kezdettől fogva nem volt esély, megnehezítve az intézmény legitimitációját regionális szövetségként. India rosszallása (Nehru szerint a SEATO „az ázsiai NATO”) döntő jelentőségűnek bizonyult a későbbiekre nézve is, hiszen a kollektív védelem elutasításának normáját olyan szintre emelte, amely más, a SEATO-hoz hasonlítható intézményekkel szemben is távolságtartást eredményezett. Acharya szerint valójában ennek köszönhető, hogy mind a mai napig nem jött létre egy, az USA által vezetett multilaterális kollektív védelmi szervezet Ázsiában.¹⁸

TOVÁBBI ALTERNATÍV MAGYARÁZATOK

A fentiekkel ellentétben Victor D. Cha a közelmúltban ismét az Egyesült Államok szerepére helyezte a hangsúlyt, miközben a *powerplay* elmélethez¹⁹ kapcsolódó racionalista érveléssel állt elő. Értelmezése szerint az USA Ázsiában olyan „vadóc” szövetségesekkel rendelkezett 1945 után, amelyek agresszív viselkedésükkel bármikor háborúba sodorhatták a szuperhatalmat a térségben, egy olyan korban, amikor egy kisebb esemény is dominószerű következményekkel járhatott, és a kommunizmus terjedése komoly aggodalmat okozott. Az amerikai vezetés, hogy ezt a problémát kivédje, bilaterális kapcsolatok kiépítésére törekedett, melyeket még ideális esetben sem kívánt multilaterálissá változtatni, hiszen így maximális ellenőrzést gyakorolhatott szövetségesi felett. Cha szerint az USA egy multilaterális kapcsolatrendszerben sokkal többet veszíthetett, mint nyert volna, ezért a választását igazolva látja. Úgy véli továbbá, hogy Délkelet-Ázsiában az USA a multilateralizmusra törekedett, csupán Kelet-Ázsiát akarta kizárni az együttműködésből, ahol a bilateralizmus volt az egyetlen megoldás,

¹⁷ A SEATO feloszlásához természetesen a megváltozott világpolitikai helyzet is hozzájárult.

¹⁸ ACHARYA 2011: 31–69.

¹⁹ Az elmélet lényege, hogy egy nagyhatalom olyan aszimmetrikus szövetségi rendszert hoz létre, amely biztosítja az olyan kisebb szövetségesek felett az ellenőrzést, amelyek hajlamosak az ellenségeskedésre, így állandó háborús kockázatot jelentve a régióban.

amely megfelelt hatalmi érdekeinek.²⁰

Kai He és Huiyun Feng *prospect* elméletében²¹ szintén az USA érdekei állnak a középpontban, miközben a racionalista és konstruktivista iskolák magyarázatát pszichológiai tényezők figyelembevételével igyekszik kiegészíteni. Az elmélet hívei nem tagadják a realisták és a konstruktivisták fentiekben vázolt nézeteit, csupán úgy tartják, hogy egy valódi NATO típusú szervezet hiányát és a SEATO gyengeségét ezen gondolatkegyüttesen sem indokolják kellőképpen. A válasz szerintük abban rejlik, hogy az egyes államok az eltérő fenyegetettségi szinteknek megfelelően reagálnak, vagyis minden esetben mérlegelik a várható veszteséget és nyereséget, majd a kockázat mértékének megfelelő nemzetközi szerepvállalás mellett kötelezik el magukat. Mivel Európában a kommunista fenyegetést az USA veszélyesebbnek vélte, mint a Távol-Keleten, nagyobb rizikót is vállalt, amikor a multilaterális szövetségi rendszert választotta. Kelet-Ázsiában az alacsonyabb fenyegetettségi szint miatt kevesebbet kockáztatott, ennek megfelelően a bilaterális kapcsolatok fenntartása mellett határozott, így biztosítva a cselekvési szabadságát.²²

„NATO” A TÁVOL-KELETEN? GONDOLATOK A KOLLEKTÍV BIZTONSÁG ESÉLYEIRŐL A 21.SZÁZADBAN

Mint láttuk, a vélemények megoszlanak abban a tekintetben hogy a múltban miért nem alakult ki egy „ázsiai NATO”, viszont ennek jövőbeni perspektíváját illetően már sokkal közelebbiek az álláspontok. A szakértők többsége rövidtávon elképzelhetetlennek tartja egy ilyen típusú szervezet létrejöttét, annak ellenére, hogy néhányan nemcsak reális esélyt látnak erre, de egyenesen kívánatosnak is tartanak. Egyes kutatók, mint Galia Press-Barnathan, aki a realista Donald Crone érveléséhez igazodva szintén az USA ázsiai szövetségeseivel szembeni túlzott erőfölényével indokolja a kollektív védelmi szervezet hiányát, úgy véli, ma ez az erőfölény már kevésbé meghatározó, ezért az Egyesült Államok az ázsiai országok jelentős hozzájárulására számíthatna, ha megkísérelne

²⁰ CHA 2009: 18–194.

²¹ A *prospect* elmélet lényegében a kockázati szintekhez igazodó döntéshozatalt vizsgálja, és a szövetségi rendszerekre kivetítve a nagyobb várható veszteség esetén választott multilaterális megoldás mellett érvel.

²² HE – FENG 2013: 18–49.

létrehozni egy ilyen intézményt. Press-Barnathan szerint az USA csak abban az esetben törekedett szövetségi rendszerek létrehozására, ha azt partnerei is akarták, ezáltal céljaik is megegyeztek. Továbbá az erőegyensúly eléréséhez Japánra lett volna szükség, de a szigetország akkor elzárkózott a védelmi szövetségtől, nem úgy, mint ma, amikor mindezen feltételek teljesülnének, lehetővé téve a szükséges integrációt. Miként azonban arra Derek Chollet rámutatott, az elmélet nem veszi figyelembe, hogy a hidegháború korszakával szemben ma hiányzik az a meghatározó közös fenyegetés (szovjet expanzió), amely létjogosultságot kölcsönözne a szervezetnek.²³ 2001 után a terrorizmus jelenthette volna azt a közös fenyegetést, amely a délkelet-ázsiai országokat és az USA-t szorosabb védelmi együttműködésre ösztönzi, ehelyett a korábbiaknak megfelelően ma is a bilaterális kapcsolatok dominálnak.²⁴

Bizonyos nézetek egy USA vezette Kína-ellenes szövetségben látnak még realitást, amely a NATO-hoz hasonlóan a 21. században is garantálná a térség biztonságát. Aneorealista John Mearsheimer úgy véli, hogy Kína felemelkedése egyaránt aggodalommal tölti el a nagyhatalmakat (Oroszország, India, Japán) és a kisebb államokat (Vietnam, Szingapúr, Dél-Korea) is, ezért csatlakozni fognak egy amerikaivezetés alatt álló koalícióhoz, hogy útját állják a kínai terjeszkedésnek, ahogy a hidegháború idején tette azt Nyugat-Európa és Japán.²⁵ Ezt a forgatókönyvet azonban kevesen tartják elképzelhetőnek, hangsúlyozva, hogy jelenleg Ázsiában hiányoznak a feltételek egy NATO típusú szervezet megalakításához. Stewart Patrick szerint valószínűtlen, hogy Kelet-Ázsiában és a Csendes-óceán térségében az Egyesült Államok egy kollektív védelmi szervezet létrehozásán munkálkodjon, hiszen nem szeretné elidegeníteni magától Kínát, és nem kívánja felszámolni sikeres bilaterális kapcsolatrendszerét, ráadásul a régió országai között nincs is jelen az ehhez szükséges szolidaritás. Zachary Keck a fenti érveket nem tartja elég meggyőzőnek, mivel szerinte 1945 után Nyugat-Európa megosztottsága felülmúlta a mai Kelet-Ázsiáét, az USA bilateralizmushoz való ragaszkodása pedig csupán ideiglenes, amely a kínai fenyegetés erősödése esetén nem zárja ki a multilaterális keretek követését, míg a gazdasági egymásrataltságot semlegesítik az egyes államok biztonsági érdekei.²⁶

Keck szerint egy ázsiai NATO a térség országainak a japán militarizmustól való

²³ CHOLLET 2003: 91–92.

²⁴ ACHARYA 2005: 43.

²⁵ MEARSHEIMER 2014: 370–390.

²⁶ KECK 2014a.

félelmét is eloszlatná, és jelentősen csökkentené a konfliktusok kialakulásának esélyét a régióban.²⁷ A szerző ugyanakkor maga is elismeri, hogy jelenleg egy kollektív védelmi intézménynek nincs alternatívája, annak létrejötte csak a távoli jövőben elképzelhető, és akkor is csupán a kínai fenyegetés drasztikus megnövekedése esetén.

Egyes vélemények Kína, az USA és Japán által folytatott hatalmi politikaveszélyeire hívják fel a figyelmet, és a régió biztonságának tartós megőrzését csupán egy NATO-hoz hasonló szövetség létrehozásával látják biztosíthatónak, míg mások szerint – a régió megosztottsága következtében – éppen a hatalmi politika jelenti a status quo fenntartásának a zálogát.²⁸

Mivel az érintett országok részéről idáig nem történt komoly kezdeményezés egy kollektív védelmi szövetség létrehozására, a tudósok többsége ma nyíltan úgy véli, hogy az USA és szövetségesei a közeljövőben sem változtatnak álláspontjukon, ezért véleményem szerint kijelenthető, hogy egy kelet-ázsiai multilaterális kollektív védelmi szervezet megszületésére elenyésző az esély.

KONKLÚZIÓ

Arra a kérdésre, hogy Kelet-Ázsiában miért nem alakult ki a NATO-hoz hasonló kollektív védelmi szövetség, aligha adható határozott válasz. A téma kutatói ugyan számos elmélettel álltak elő az évek során, azonban ragaszkodtak az egyes elméleti iskolák alaptanításaihoz és elsősorban a maguk igazát próbálták bizonyítani. Dolgozatomban, a teljesség igénye nélkül, ezen álláspontok bemutatására törekedtem. A probléma objektívértelmezése viszont, csupán a fentiekben ismertetett elméletek összességének elemzésével valósítható meg. A liberális, realista és konstruktivista iskolák által kínált válaszok – amelyek többnyire az Egyesült Államok szerepét állították előtérbe – hasznos kiindulópontként szolgálhatnak, de az alternatív magyarázatok nélkül korántsem lehet teljes a kép. Ezzel kapcsolatban, elsősorban Amitav Acharya gondolatmenetét szeretném kiemelni – aki Délkelet-Ázsia jelentőségére hívja fel a figyelmet – valamint a

²⁷ KECK 2014b.

²⁸ YOUNG-KWAN 2014, MATSUMURA 2014.

pszichológiai tényezőkre építő *prospect* elméletet, melynek befolyása korántsem elhanyagolható.

Egy kelet-ázsiai multilaterális kollektív biztonsági intézmény jelenlegi és jövőbeli perspektíváját illetően, véleményem szerint, egyértelmű a helyzet. Noha egyes tudósok, eltérő megfontolásból ugyan, de támogatnák hasonló szervezet létrejöttét, sőt erre reális esélyt is látnak, a szakértők többségének véleményével egyet értve, belátható időn belül ezt nem tartom megvalósíthatónak. Kelet-Ázsia biztonsági problémájának rendezésére más megoldást kell keresni.

Budapest, 2014. október

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ACHARYA, AMITAV. 2005. „Why is There No NATO in Asia? The Normative Origin of Asian Multilateralism.” Working Paper, Weatherhead Center for International Affairs, Harvard University, July 2005. URL: http://dev.wcfia.harvard.edu/sites/default/files/1049Why_No_Asian_Nato_FINAL.pdf (utolsó letöltés: 2014. szeptember 12.)
- ACHARYA, AMITAV. 2011. *Whose Ideas Matter? Agency and Power in Asian Regionalism*. New York, Cornell University.
- BRACKEN, PAUL. 1999. *Fire in the East: The Rise of Asian Military Power and the Second Nuclear Age*. New York, Harper Collins.
- CHA, VICTOR D. 2009. „Powerplay Origins of the U. S. Alliance System in Asia.” *International Security*, 34.3, 158–196.
- CHOLLET, DEREK. 2003. „Time for an Asian NATO?” *Foreign Policy* 123.2, 91–92.
- CRONE, DONALD. 1993. „Does Hegemony Matter? The Reorganization of the Pacific Political Economy.” *World Politics* 65.4, 501–525.
- FRIEDBERG, AARON L. 1993. „Ripe for Rivalry: Prospects for Peace in a Multipolar Asia.” *International Security* 18.3, 5–33.
- HE, KAI – FENG, HUIYUN C. 2013. *Prospect Theory and Foreign Policy Analysis in the Asia Pacific*. New York, Routledge.
- HEMMER, CHRISTOPHER-KATZENSTEIN, PETER J. 2002. „Why is there No NATO in Asia? Collective Identity, Regionalism, and the Origins of Multilateralism.” *International Organization* 56.3, 575–607.
- KECK, ZACHARY. 2014a. „Is an Asian NATO Possible?” *The Diplomat*, 2014. április 17. URL: <http://thediplomat.com/2014/04/is-an-asian-nato-possible/> (utolsó letöltés: 2014. október 2.)
- KECK, ZACHARY. 2014b. „Should China Welcome an Asian NATO?” *The Diplomat*, 2014. április 30. URL: <http://thediplomat.com/2014/04/should-china-welcome-an-asian-nato/> (utolsó letöltés: 2014. október 2.)
- KLEMENSITS PÉTER. 2014. „A SEATO – Egy védelmi szövetség születése és elmúlása.” *Honvédségi Szemle* 142.5, 59–64.
- KOHNO, MASA HARU. 2001. *Limits of Neoliberal Institutionalism: Learning from the Failure of Multilateral Institutions in East Asian Security*. Paper presented at the conference organized jointly by the Japan Association of International Studies and the International Studies Association, Makuhari, Japan.
- KRISTOF, NICHOLAS. 1998. „The Problem of Memory.” *Foreign Affairs* 77.6, 37–49.
- MASWOOD, JAVED. 1998. „The Rise of the Asia Pacific.” In McGrew, Anthony – Brook, Christopher (eds.) *Asia Pacific in the New World Order*. London, Routledge. 57–66.
- MATSUMURA, MASAHIRO. 2014. „An Attractive Idea, but Just a Pipe Dream.” *Europe's World*, Commentary, 2014. február 24. URL: <http://europesworld.org/2014/02/24/an-asian-nato-would-help-defuse-tensions/#commentary-frame> (utolsó letöltés: 2014. október 3.)

MEARSHEIMER, JOHN. 2014. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York, W. W. Norton & Company.
MODELSKI, GEORGE. 1962. „SEATO: Its Functions and Organization.” In Modelski, George (ed.) *SEATO Six*

Studies. Melbourne, F. W. Cheshire, 1–45.

RUGGIE, JOHN GERARD. 1997. „The Past as Prologue? Interests, Identity and American Foreign Policy.” *International Security*, 21.4, 89–125.

WEBER, STEVE. 1992: „Shaping the Postwar Balance of Power: Multilateralism in NATO.” *International Organization* 46.3, 633–680.

WILSON, DICK. 1970. *Asian Awakens*. London, Weidenfeld and Nicholson.

YOON, YOUNG-KWAN. 2014. „An Asian NATO Would Help Defuse Tensions.” *Europe's World*, 2014. február 24. URL: http://europesworld.org/2014/02/24/an-asian-nato-would-help-defuse-tensions/#.VD-Lg_msWVM (utolsó letöltés: 2014. október 3.)

Kiadja:

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Nemzetközi és Politikatudományi Intézet

Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport

1088 Budapest, Mikszáth Kálmán tér 1.

E-mail: salat.gergely@btk.ppke.hu

Tel.: 06-1-235-3030/1010

Honlap: <https://btk.ppke.hu/karunkrol/intezetek-tanszekek/nemzetkozi-es-politikatudomanyi-intezet>

Felelős kiadó: Dr. Salát Gergely szakmai igazgató

Minden jog fenntartva!

A PEACH Műhelytanulmányokban megfogalmazott vélemények és következtetések a szerző sajátjai, melyek nem minden esetben tükrözik a Modern Kelet-Ázsia Kutatócsoport vagy a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bármely más egységének álláspontját.